

תוכן העניינים

ט	הקדמה
יג	תודות
1	פרק ראשון: הקבצים 'סתם' ו'בחפזי'
1	תלישות ואותנטיות כקריטריונים אסתטיים
7	החשיבות של הפסימיות – הניגוד לביאליק
9	אקלקטיות מודרניסטית וביקורת ה'איזמים'
12	מית'יזציה, דה-מית'יזציה ומוות ב'לילות'
17	חרדה קיומית ופרודיה עליה ב'על הסף'
19	פוטוריזם של מהגרים – הקובץ 'בחפזי'
26	פרק שני: עבודה חקלאית, כפירה ושליטת האני בקובץ 'גלבע'
26	העלייה לארץ ישראל כניהיליזם רומנטי
28	התקבלותה של שירת 'גלבע'
31	פירוק הגוף ומזוכיזם ב'עמל'
33	עבודת האדמה כרצח
34	אמביוולנטיות כלפי עבודת האדמה ב'מעגבניה ועד סימפוניה'
35	אנטי-רומנטיות, שליטת האני וכפירה
39	זיקה לברית החדשה
43	סיכום
44	פרק שלישי: אבדן האמונה ושיגעון בעיר הגדולה בקובץ 'לך לך'
	נטישת הפוטוריזם הסוציאליסטי ואימוץ הסימבוליזם האורבני – מחזור
45	השירים 'בתל-אביב'
48	ההעדר בעיר האוניברסלית
49	דיסאוריינטציה וחיפוש אחר הישועה בעיר הגדולה

52 אבדן המסורת והדת במחזור השירים 'לך לך'
54 אמונה כנגד דת וה'מוליות'
56 רוחניות דיאלוגית בשיר 'התגלות'
58 כוהן-נביא, בעל בית-איש רוח
59 אבדן עולם האמונה היהודי במחזור השירים 'לך לך'

63 **פרק רביעי: תהליך החילון בקובץ 'מתם'**
63 החילון כעקדה חדשה
64 חילון-רומנטי, חילון-מודרני
67 חילון והעקדה במחזור השירים 'חלין'
73 גוף האדם כצמח בשיר 'מתם א': 'באין אלהים'
78 בקשה ודרישת אלהים ב'מתם ב': 'להדם'
82 התודעה האותנטית על קיומו השולי של האדם ב'מתם ג': 'בשער האשפת'
84 שוליותו של האל וגאולה חדשה ב'מתם ד': 'מתם'
87 החילון בפובליציסטיקה

90 **פרק חמישי: 'אבני בהו: כרכיאל' – התשוקה להעדר ואיבוד האני**
90 קוסמופוליטיות ותלישות אוניברסלית
91 קבוצת 'יחדיו' ו'אבני בהו'
94 הזמנה לאומית-סוציאלית
96 המסע המיתי לעיר כתשוקה להעדר
99 העיר כפרה-קונצפציה ספרותית
אנדרלמוסיה, עזיבות ויתמות ב'קרית נמל', המפגש עם העיר
101 והזונה ב'מונפרנס'
104 העיר כזונה ושלילת המצפון ב'לא'
106 הזמן האבוד: פרידה מהילדות והתכוננות למוות ב'חשמלית'
108 פירוק האני ואינוו בשירי 'כרכיאל'
110 'כרכיאל' בפובליציסטיקה

114 **פרק שישי: 'שירי הפחד הרבוע': התשוקה למאווים או ההעדר כמאווים**
115 הפחד והניכור מהטכניקה
117 התשוקה והמסע לאימה
122 מסתורין ופחד גותי מיצירת האדם ב'ריח כוכבים עתיקים'
124 הגולם והחמירות: אימת העבר אל מול אימת ההווה ב'היופי המסוכן'
126 טבעי ומלאכותי ב'צחוק השרב בפריס' וב'ביער של כרך'

130	פרק שביעי: ההעדר כנרקיסים מפצה ב'אבני גויל: צמרות בסופה'
130	המודרניסט כאדם זקן ב'האדיר גווע'
132	מבטו של הילד על הזקן ב'מול הראי'
134	שעה של תיקו ב'מראה דורי' וב'הערב המת'
136	שתיקה והעדר ב'דושיח על אבדן המלים' וב'תשובתו של השותק'
141	שיממון ומועקה טרגית ב'נאם פלוני על שכונתו'
143	פיוס והשלמה ב'כוכבי שבת'
145	קרבה אל הנרקיסים של המשורר כאיש צעיר וריחוק ממנו
150	פרק שמיני: 'ספר הסולמות' – בין האידאלי לראלי
150	סולמות בלילה?
150	אהבה 'חד-צדדית': חליפת המכתבים עם המשוררת צילה שמיר
154	פשטות עליונה
155	מיסטיקה ותודעה כוזבת ב'כל אחד משלו' וב'ברגל אדישה'
159	ערעור דמות הנביא המודרניסט ב'קנה-סוף'
161	אידאליזציה וראליזם
167	'ספר הסולמות': משירי חו-א-לו
167	שיקוף קולו של הדובר וחפציות 'כפתע הסומא'
169	טרנסצנדנטיות של ניגון וחזיון מיסטי ב'אתה קורא לזה ניגון'
174	וב'ארי-הבוקר'
174	וריאציות על דמות האהובה ופיצוי נרקיסיסטי
179	סיכום
181	ביבליוגרפיה
186	מפתח

הקדמה

המשורר אברהם שלונסקי מקושר בתודעה הציבורית עם חלוציות ושובבות, עם 'עוץ לי גוץ לי', ועם 'יבגני אוניגין', עם מרידה בביאליק ועם בוהמה תל-אביבית. ואכן, רוב המחקרים שדנו בשירתו מיקמו אותה כמעט באורח בלעדי בזרמים הקונסטרוקטיביים של התרבות העברית. הם הדגישו את הלך הרוח החיובי, החלוצי, שבעבודתו: מפעלי התרגום לעברית, חידושי הלשון, תרומתו לתאטרון ולעיתונות ואפילו לתעשיית הפרסומות. מחקרים אחרים ניתחו את שירתו באמצעות הפורמליזם הרוסי והביקורת החדשה, ומיעטו להתייחס לנושאים תוכניים.

ספר זה מבקש למלא את החסר בשימת דגש מיוחד על מכלול הנושאים העומדים במרכז שירתו של שלונסקי. הכוונה היא, ראשית, לייצוג מצבו של האדם המודרני כעומד בסימן ההעדר ונתינת דין על כך, ושנית, לאפיון שירתו כמבקשת לבטא מצב של אין והעדר ולא חוויה של בנייה או מלאות חיובית. בניגוד לדימוי של שירת שלונסקי כשירה בונה ומבנה, דימוי שהמשורר עצמו חיזק במאמריו הרבים בעיתונות, שירתו מבטאת ברובה המכריע את מה שאפשר לכנות 'תשוקה להעדר' – רצון לחוות את השלילי על כל גוניו: ניכור, בדידות ו'טירוף' אורבניים, הגירה פוליטית, עבודה פיזית סזיפית, עולם מודרני השרוי באנדרלמוסיה, חיים ריקים ממשמעות בכלל וממשמעות דתית בפרט. שירתו של שלונסקי מדגישה את היפוך הערכים הניטשאני, המחייב את קיומו הארעי והטרגי של האדם בד בבד עם יכולתו להיות בורא ערכים ועולמות באמצעות כוחו הרטורי. שירה זאת מייצגת את האבדן המודרני בתמטיקה מגוונת, ובכללה מות האלוהים והקיום החילוני (למשל בקובץ השירים 'לך לך' ו'מתם'), ההתמודדות עם המוות ('ב'סתם'), השיגעון ואבדן האני האידאלי ('ב'אבני בהו'), האידאליזציה והנרקיסיזם המפצה ('ב'אבני גויל' וב'ספר הסולמות'), ועוד. בפואטיקה הטוענת שההעדר והאין הם תכלית לעצמה, עושה שלונסקי שימוש בדימויים ובמטפורות חדשניים המצרפים תחומים סמנטיים רחוקים, ובחידושי לשון המבקשים לפתות את הקורא לחייב את השלילי תחת לדחתו.

הספר עוקב באורח כרונולוגי אחר הייצוגים השונים של ההעדר ושל האין בשירתו של שלונסקי. הפרק הראשון, הדן בקבצים 'סתם' ו'בחפזי', פותח בהתקבלות שירתו על ידי הביקורת המוקדמת, שהתייחסה לתמטיקה השלילית

ואפיינה את המשורר באמצעות התואר 'תלוש'. הרטוריקה שלולנסקי השתמש בה כדי לתמוך בשירתו ולקדמה מוצגת בהמשך הפרק באמצעות רשימותיו הפרוגרמטיות. המשורר מציג בהן את עצמו כנביא או כחיל חלוץ של התרבות העברית, שמבקש לערוך לה נורמליזציה ואוניברסליזציה. בכך הוא מתגונן מפני האשמות בתלישות ובחוסר מחויבות אידאולוגית. דעות אלה השפיעו השפעה מכרעת על ההתקבלות המאוחרת של שירתו והסתירו את התשוקה להעדר שבה. הפרק השני דן בקובץ 'גלבוע'. הוא חותר תחת הפרשנות המקובלת הרואה בו אך ורק ביטוי חיובי של העשייה החלוצית ואיננה מתייחסת לקטעי שיר ודימויים החושפים את המעשה החלוצי כמעשה מזוכיסטי, שבו העשייה החקלאית מוצגת כעשייה סיוזיפית ומענישה הן לאדם הן לסביבתו. נסקר גם יחסו האמביוולנטי שלולנסקי לעשייה החקלאית המתבטא ברשימותיו ובמכתביו. היחס האמביוולנטי הזה אף מסביר את המעבר שעשה משירה אקספרסיוניסטית, המוקדשת לקיום הכאוטי של הזמנים המודרניים ולגאולה בעבודה חקלאית סיוזיפית, לשירה אורבנית סימבוליסטית.

הפרק השלישי, הדן בקובץ 'לך לך', מפרש את המעבר לשירה אורבנית כביטוי מפורש של תשוקה להעדר. מעבר זה מסמן התרחקות מהעולם החלוצי, החקלאי, הפוזיטיבי, המוסרי-סוציאליסטי, ושאיפה לחוויה העירונית העומדת על מלאכותיות, על תכנון, על ניכור ועל אי-צדק חברתי, כלומר על השלילי במובהק לפי המונחים האידאולוגיים הסוציאליסטיים-חקלאיים של התקופה.

הקובץ 'מתם', הבא מיד לאחר הקובץ 'לך לך', נדון בפרק הרביעי. הוא מבטא את הקיום ללא אלוהים, את החילוניות, כעובדה 'קוסמית' ורטגית, אך גם כקיום מורכב, רב משמעי, פואטי ואף 'רוחני' יותר מהקיום הדתי-מסורתי, המצויר כגשמי. ייצוג מושך זה של החילוניות (המוצגת כהעדר) יוצר רצון או תשוקה לחוות את העדר הדתיות המסורתית כרוחניות חדשה.

הפרק החמישי דן בקובץ 'אבני בהו'. קובץ זה מפתח בהרחבה את התמטיקה האורבנית שכבר הופיעה ב'לך לך'. זה אחד הקבצים המשפיעים ביותר של לולנסקי, המוקדש כמעט כולו לתיאור 'עלייתו לרגל' של המשורר העברי המודרני לפריס. עלייה לרגל זו מוצגת כמסע אל ה'שליליות', והחוויות המרכזיות המתוארות הן הבלבול הרוחני של האדם המודרני, המסחר ההופך כל ערך אנושי לבר חליפין, הבדידות והניכור ולבסוף אף פירוק האני ואבדן שפיות הדעת. אך חוויה זאת, שהמשורר מבקש ואף משתוקק לחוות, איננה מוצגת בדרך ריאליסטית, כי אם בסגנון סימבוליסטי מלוטש ומדויק, במטפורות וירטואוזיות ובשפה עשירה המציירת אותה באורח פרדוקסלי כמושכת.

שלולנסקי ממשיך לייצג את החוויה האורבנית בקובץ 'שירי המפולת והפיוס', אשר גם הוא מתמקד בערי אירופה, ונדון בפרק השישי. הפעם הדגש הוא על פראג.

לאור האווירה הפוליטית המתוחה של שנות השלושים המאוחרות, הדובר חווה לא את אבדן האני הסובייקטיבי, אלא פחד אובייקטיבי יותר מהרציונליזציה של החיים והטכנולוגיה של ההרס. פחדים אלה מקבלים בין השאר ביטוי סמלי בגולם מפראג המסמל את יצירתו של האדם – הטכנולוגיה הקמה על יוצריה.

בפרק השביעי, הדין בקובץ 'אבני גויל', הדובר אשר הציג עצמו כדובר הרואי מבקש לייצג גם את האני הֶרְאֵלִי היומיומי, החווה רגשות אמביוולנטיים כלפי זקנתו, בלבול ממטרת שירתו וקהלה ושעמום מאורח חייו. שירים אלה, המופיעים בקובץ לצד שירים הממשיכים לייצג את הדובר באופן הרואי, מבטאים בקשה לערוך חשבון, אירוני לעתים, עם תחושת פיחות האני הבאה בזקנה, אך גם עם תחושת פיוס ושיבועת רצון ממהלך החיים.

הפרק האחרון, 'ספר הסולמות', מייצג גם הוא בִּרְזֻמְנִית דובר כריזמטי־מיסטי, המתמזג עם כל יצורי הבריאה, לצד דובר החותר תחת האידאליזציה הזאת ומציג עצמו כמי ש'נבעט' 'ברגל אדישה' על ידי הזמן, או כמי שחווה את קולו שלו עצמו, המוקלט, כדבר שנוא. חתירה זאת תחת הפרסונה הקודמת היא ביטוי נוסף לרצון לשלילת האני. עם זאת הקובץ מבטא את אהבתו החדשה של שלונסקי למשורת צילה שמיר, שהיא פיצוי על פיחות זה של האני.

אני מפרש, אם כן, את שירת שלונסקי כמשתוקקת אל השלילי, אל האין ואל ההעדר. התשוקה להעדר משנה את מושאה (כאוס עולמי, ניכור אורבני, חילון), אבל שומרת על עמדה רגשית דומה. עמדה זו מבקשת להתנסות באותן חוויות קיצוניות שבהן האני הפואטי מאבד עצמו תחת הכאוס הפוליטי־קוסמי, תחת עבודה פיזית קשה או תחת בדידות וניכור אורבניים, וכן במצבים שבהם הדימוי העצמי המודרניסטי המועצם חווה שלילה וביקורת הרואה בו אשליה וחושפת את השרירותיות שבקיטומו. שירתו של שלונסקי חושפת עמדה פואטית בסיסית אשר עוברת התפתחות בשירתו. מדובר שהוא נביא מודרניסטי, הקורא למהפכה תרבותית אובייקטיבית, לדובר הנע בין תחושות של חיבור מיסטי אישי אל העולם לתהייה ספקנית־מטריאליסטית על חיבור זה. כלומר, התהליך המוצג בשירתו הוא התהליך של התכנסות. הוא מתחיל בתשוקה להעדר, המתבטאת בחיפוש מצבים שבהם האני מאבד את עצמו על ידי חוויות 'קיצוניות', כגון עבודה חקלאית או בדידות ושיגעון אורבניים, ומסתיים בבקשה להתמודד עם דמותו הֶרְאֵלִית של הדובר אשר נחלשת ומאבדת מהרלוונטיות שלה בזקנתה.

מפתח

גורדון, אהרן דוד 31	אותנטיות 17,6,5,1
גלזומן, מיכאל 5, 14, 15	אחמטובה, אנה 149
גנסיין, נ.ס. 8	איוב 8, 52, 53, 55, 56, 68, 84, 85
גרינברג, אורי צבי 1, 3, 40	אלוהים 39, 41, 55, 56, 57, 58, 60, 61,
גרשון שופמן 5, 14, 15, 17	106-105, 101, 85, 75, 73, 69, 68, 65
גשר קרל 123, 124	154-152, 146, 143, 132, 130, 116
	170, 164, 157, 155
דוד פוגל 3, 5, 14	אלכסנדר פן 1
דיאלוגיות 55, 56, 57, 70, 154, 155, 161,	אלתרמן, נתן 1, 45, 150
179, 170, 168	אמריקה 22, 24, 25
דמיון 57, 64, 71, 100, 147, 166,	אנטישמיות 5, 24, 122
174	אפיקורסיות 55, 170
דן מירון 1, 5, 14, 17, 18, 137	אקספרסיוניזם 9, 14, 18, 19
דפורמציה 63, 66	ארנדט, חנה 128
ד.ר. פאוסטוס 121, 122, 124	ארץ ישראל 2, 3, 21, 22, 24, 26, 27, 28,
דת 34, 53, 54, 55, 64, 129	111, 93, 90, 89, 60, 56, 48, 47, 46, 45
	139
האני 15, 129, 179	
הברית החדשה 40, 41, 85	בבל, יצחק 149
הגולם 122, 123, 124	בדיון 158, 161, 162
הגורני גרין, אברהם 2, 28, 54, 89, 140	בובר, מרטין 55
הזמנה לאומית סוציאלית 93	בורגנות 30, 56
הלפרין, חגית 152	ביאליק 5, 7, 8, 11, 24, 36, 54, 57, 58,
המאויים (Der Unheimlich) 121-122	147, 137, 136, 131, 129, 89, 64
המלחמה הקרה 130	בלוק, אלכסנדר 23
הניגון 153, 168, 109, 170, 171, 172	ברדיצ'בסקי 54
הרבי מלובאביטש 54	ברזל, הלל 20, 21, 121, 125, 141,
השומר הצעיר 1	171
השילוח 5, 11	ברנר, חיים 8, 54

למדן, יצחק 37, 47	ויטמן, וולט 30
לנין, ולדמיר אייליץ 27, 28	וררהן, אמיל 120
מאיאקובסקי, ולדימיר 21, 22, 25, 36	זך, נתן 5, 14, 18
מאיר ויזלטר 5, 6, 14	זמן 48, 72, 90, 101
מהגרים 19, 21, 22, 23, 25, 111, 178	חרא-לו 151, 152, 166, 171, 172, 173,
מהפכה הרוסית 2, 4, 21, 22, 27, 28, 29,	174, 175
34, 36, 41, 42, 90, 94, 129, 133, 134,	חיים בסוגרים 4
144, 178	חילון 53, 54, 62, 63, 66, 68, 69, 74, 76,
מורדניים 1, 3, 9, 10, 26, 41, 47, 53, 90,	78, 83, 86, 87, 88, 148, 179
123, 134, 135	חিমרות 124
מורדניזציה 35, 120	חלום 160, 163, 166, 168, 172
מוליות 54, 55, 61, 71, 170	חלוץ 7, 46, 89, 165
מותו של איוון איליץ 114	חלוציות ט, 43
מזוכים 31, 35, 36, 39, 43	חנה קרונפלד 15
מטאפורה 73, 74, 78, 96, 103, 117, 119,	חקלאות 33, 34, 47, 48, 89, 92, 94, 120
130, 134	חרדה 3, 4, 17, 36, 95, 135, 147
מינץ, ישראל 149, 150	טולסטוי 29, 114, 116, 120
מיתוס 63, 66, 67, 68, 69, 109, 122, 174,	טכניקה וטכנולוגיה 54, 114, 146
175	יהדות 39, 48, 56, 65, 67, 87
ממסדיות 57, 58	יוחנן (ברית חדשה) 40, 41, 78
מסורת 3, 6, 8, 9, 19, 20, 36, 39, 40, 41,	ישו 39, 40, 41, 63, 75, 76, 78, 79, 118,
44, 46, 52, 53, 54, 55, 56, 59, 60, 61,	132, 137
62, 63, 64, 66, 68, 69, 72, 73, 74, 81,	כהן 56, 58
83, 86, 87, 88, 90, 122, 129, 178	כצנלסון, ברל 42
מקדונוב, אדריאן 149	כריזמה 57, 58, 132, 137
מריאנגוף, אנטולי 149	לאה גולדברג 1, 45, 49, 150
מרקסיות 27, 53, 83, 122, 157, 176	לוינ, ישראל 29
נאציזם 113	לוינ, מירה 149
נביא 28, 52, 58, 59, 62, 65, 109, 127,	לייקן, לוסייה 142
136, 137, 155, 156, 158, 165	
ניטשה, פרידריך 63, 77, 80, 157	
נצרות 39, 41, 53, 80, 90	
נרקסיזם 43, 129-149, 164	

תל-אביב 4, 17, 42, 44, 45, 47, 48, 49,
 50, 52, 70, 129, 176
 תלישות 1, 15, 47, 52, 70, 89
 תשוקה 120, 127, 129, 140, 148, 156,
 168, 169, 177, 178, 179

סופר אגו 55, 109
 סוציאליזם 26, 94, 134, 156
 סימבוליזם 9, 19, 40, 43, 45, 127
 סלין, לואי פרדינן 151

קבצים ושירים

עקדה 20, 21, 62-64, 66, 67, 68, 71, 72,
 133
 עקדת יצחק 67, 68, 69

קבצים:

פואטיקת החוויה 6, 7, 10, 17
 פוטוריזם 4, 9, 19, 21, 25, 35, 45, 47
 פוסט סימבוליזם 45
 פלדמן, יעל 68
 פרויד, זיגמונד 53, 121, 122, 156, 157,
 165, 167
 פריס 9, 48, 49, 99, 100, 101, 109, 110,
 111, 112, 113, 120, 125, 126, 164
 פרנציסקוס 154, 155
 פשטות עליונה 150, 153, 154, 177
 ציונות 5, 10, 26, 27, 28, 46, 47, 60, 61,
 69, 87, 92, 93, 94, 178

'על מלאת' 33, 129

'שירי המפלת והפיזס' 113, 114, 115, 129

מחזורי שירים:

'בראשית אחרת' 33

'בתל-אביב' 44-52, 70, 129

'הונולולו' 2, 20-24, 158

'חלין' 63-75, 112

'חצות' 107

'כרכיאל' 89-112, 113, 128

'לילות' 12-17

'לך לך' 52-60, 63

'משירי הדו-שיח' 160, 161

רומנטיקה 36, 37, 40, 53, 158

ריאליזם 57

שולמית (ברית חדשה) 40, 41

שירת השנינה 6, 18

שמיר, צילה 149-153, 173, 174, 176-177

שניאורסון, לוי יצחק 54

173 'והשתיקות סמדר'	86-72 'מתום'
173 'חיוג ישיר'	135-131 'עד מות הצמרת'
107 'טחב'	142-135 'שירי המרוצה הרעה'
95 'יסעור'	160 'שירי השוט והשוטה'
154 'כל אחד משלו'	
170, 168-166 'כפתע הסומא'	שירים:
164, 141, 109, 105-103 'לא'	143 'אדיר ברוך'
133-131 'מול הראי'	173 'אולי את'
107, 101 'מונפרנס'	144 'אנוכי'
100, 95 'מטרופוליס'	95 'אני והוא'
97 'מסע'	24, 22 'אספסוף'
135-133, 130 'מראה דורי'	172 'אריי-הבקר'
147, 146, 144 'משוגותי'	172-168 'אתה קורה לזה ניגון'
72 'מתם א' באין אלוהים'	12-10 'בדמי יאוש'
81-77 'להדם ב':	106-105 'בחשמלית'
83-81 'מתם ג': 'בשער האשפת'	103 'בטלטה'
86-83 'מתם ד': 'מתם'	128-125 'ביער של כרך'
165, 143-140 'נאום פלוני על שכונתו'	95 'בית נתיבות'
174	98-95 'במעגל'
173 'נשמתם של מרחקים שנפגשו'	109, 97-95 'בסירה'
109 'על חטא'	143 'בעליל'
108 'עלה לענה ירק'	37 'בפנים מולטים'
31 'עמל'	164, 163, 161 'בקמול הקיקיון'
37 'ענן במכנסיים'	158, 157-154 'ברגל אדישה'
127 'עץ ביער בולון'	175, 174 '50 גורדון'
109 'ערבי כרך'	140-135 'דושיח על אבדן המלים'
107 'פגישה'	144, 131-129 'האדיר גווע'
30 'פרום חולצה'	108 'היד העורת'
160-158 'קנה-סוף'	125-123, 121 'היופי המסוכן'
45 'קרועים אנו'	161 'המשך לדושיח שאין לו סוף'
100, 45 'קרית נמל'	64 'המתמיד'
165, 164, 161 'ראי בחשכה'	174 'הן טעו להפליא'
124, 123-121 'ריח כוכבים עתיקים'	135-133 'הערב המת'
45, 44 'רכבת'	95 'הפלגה'
43-37 'תנובה'	155, 149, 59-56 'התגלות'

'מגן-אבות מגן בנים' 86-89	45 'תעתועים'
'מחניים : בין מום ומתום' 58-59, 62	'תפלה על הברות' 138-140, 143-144
'מעגבניה ועד סימפוניה' 34-35, 42	'תשובתו של השותק' 135
'על צלב הליריקה' 49	
'עלי טרף' 9, 10, 90, 135	מאמרים (שלונסקי)
'עת להזדהות' 26	'דור בלי דונקישוטים' 7, 54-55, 112, 170
'פרקי יומן' 4	'טענות ומענות' 4, 7, 22, 41, 45-47, 78,
'צלם' 64-66, 161	80, 93-94, 112
'רעננות' 7, 28	'לא תרצה' 22